

Stefan Sołtyszewski

Kronika soborowa (14.IX-8.XII.1965)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 8/1, 141-154

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRONIKA SOBOROWA *

14. IX. — 8. XII. 1965

- 14 września 1965 r.** — Uroczyste otwarcie IV-ej sesji Soboru Watykańskiego II w bazylice św. Piotra, w święto Podwyższenia Krzyża Świętego o g. 9. Paweł VI, w otoczeniu 26 kardynałów i biskupów, członków prezydium komisji koordynacyjnej i sekretariatu Soboru, celebrowa uroczystą Mszę św. Wśród koncelebransów znajduje się Prymas Polski, kardynał Stefan Wyszyński. Następnie Papież wygłasza przemówienie, a na koniec ogłasza o ustanowieniu instytucji synodu biskupów. Wieczorem odbywa się procesja pokutna z bazyliki św. Krzyża do bazyliki św. Jana na Lateranie.
- 15 września.** — Sto dwudziesta ósma Kongregacja generalna. Abp Felici, w obecności Pawła VI, odczytuje motu proprio „Apostolica sollicitudo”, ustanawiające synod biskupów. Synod ten jest instytucją stałą choć będzie zbierał się nieregularnie. Zostaje odczytany telegram patriarchy Athenagorasa. Następuje otwarcie debaty nad wolnością religijną, zapoczątkowanej przez bpa Smedt (Belgia). W debacie głos zabierają: Em. Em. Spellman (Stany Zjednoczone), Frings (NRF), Ruffini (Włochy), De Arriba y Castro (Hiszpania), Urbani (Włochy), Cushing (Stany Zjednoczone) i Alfrink (Holandia).
- 16 września.** — Sto dwudziesta dziewiąta Kongregacja generalna. Abp Felici, sekretarz generalny Soboru, przedstawia porządek sesji. Następuje dalszy ciąg debaty nad wolnością religijną. Głos zabierają: Em. Em. Ritter (Stany Zjednoczone), Silva Henriquez (Chile), Meouchi (Liban), Slipyj (Ukrainiec), Jaeger (NRF); EE. Nicodemo (Włochy), Morcillo (Hiszpania), Lukuang (Formoza), Modrego (Hiszpania), Laurdusamy (India), Aramburu (Argentyna), Carli (Włochy), Ziadé (Liban) i Tagle (Chile).
- 17 września.** — Sto trzydziesta Kongregacja generalna. Dalszy ciąg dyskusji na temat wolności religijnej. Przemawiają: Em. Em. Cooray (Cejlon), Florit (Włochy), Seper (Jugosławia), Heenan (Anglia), Conway (Irlandia), Ottaviani (kuria); EE. Cantero (Hiszpania),

* Opracowana na podstawie *Informations Catholiques Internationales*, *The Tablet*, *Osservatore Romano* i *Tygodnika Powszechnego* z tego okresu.

Baraniak (Polska), Sauvage (Francja), Baldassari (Włochy), Elchinger (Francja), Abilo del Camo (Hiszpania), Rupp (Monaco), Garret (Stany Zjednoczone), Alvim (Mozambik), Gasbari (Włochy), Hallinan (Stany Zjednoczone) i Garcia Sierra (Hiszpania).

20 września. — Sto trzydziesta pierwsza Kongregacja generalna. Ciąg dalszy debaty nad wolnością religijną. Głosowanie nad schematem „O Objawieniu Bożym”. Na temat wolności religijnej przemawiają: Em. Em. Wyszyński (Polska), Beran (Czechosłowacja), Lefebvre (Francja), Cardijn (Belgia), Santos (Filipiny), Mc Cann (Stany Zjednoczone Południowej Afryki), Shehan (Stany Zjednoczone), Rossi (Brazylia), Browne (kuria); EE. Gran (Norwegia), Lefebvre (Ojcowie Św. Ducha), Anoveros (Hiszpania), Muldoon (Australia).

21 września. — Sto trzydziesta druga Kongregacja generalna. Zakończenie debaty nad wolnością religijną. Głosowanie nad wzięciem za podstawę do rozważania projektu deklaracji o wolności religijnej. Jak się wydaje, Ojciec św. sformułował sam ten wniosek, a brzmiał on następująco: „Czy Ojcowie Soboru zgadzają się poprawiony tekst o wolności religijnej przyjąć jako podstawę ostatecznej deklaracji...? Za wnioskiem wypowiedziało się 1997 głosów, przeciw 224, 1 głos nieważny. Czołowi przedstawiciele Kościołów protestanckich oraz Światowej Rady Kościołów wyrazili swą radość z wyniku głosowania. Następuje zapoczątkowanie debaty nad schematem 13 „O Kościele w świecie współczesnym”. Schemat ten zaprezentował Ex. Garrone. Obecny tekst schematu jest czwartą wersją. Schemat składa się ze wstępu i 2 części. Część I-sza składa się z czterech rozdziałów: 1) powołanie osoby ludzkiej, 2) społeczność ludzka, 3) znaczenie działalności człowieka, 4) rola Kościoła w świecie. Część II-ga obejmuje pięć rozdziałów: 1) małżeństwo i rodzina, 2) rozwój kultury, 3) życie ekonomiczne i społeczne, 4) życie społeczności politycznej, 5) społeczność międzynarodowa i pokój. Schemat zamyka konkluzja, że zadaniem każdego episkopatu jest stosować zasady schematu do różnorodnych sytuacji. Z kolei odbyło się głosowanie nad schematem „O Objawieniu Bożym”. Na temat wolności religijnej w dalszym ciągu przemawiali: Em. Em. Dante (kuria), Jaurnet (Szwajcaria); EE. Kozłowiecki (Rodezja) i Munoz (Ekwador). Na temat schematu 13 — Em. Em. Spellman (Stany Zjednoczone), Landazuri (Peru), Silva Henriquez (Chile), Jaeger (NRF) i Bea (kuria).

22 września. — Sto trzydziesta trzecia Kongregacja generalna. Mają miejsce nowe przemówienia na temat wolności religijnej. Następuje ciąg dalszy debaty nad schematem 13, oraz głosowanie nad „Objawieniem Bożym”. W dyskusji nad wolnością religijną głos zabierają: EE. Wojtyła (Polska), Doumith (Liban), Grotti (Brazylia) i Anceel (Francja); — nad schematem 13: Em. Em. Ruffini (Włochy),

Siri (Włochy), Koenig (Austria), Doepfner (NRF); EE. Amici (Włochy), Jordan (Kanada), Aramburu (Argentyna), Mc Vinney Stany Zjednoczone), D'Avach (Włochy), Rusch (Austria), Sigaud (Brazylia) i Hermaniuk (Ukrainiec, Kanada). Dyskusja nad deklaracją o wolności religijnej trwała łącznie 5 dni, zabierało w niej głos 66 Ojców Soboru.

- 23 września.** — Sto trzydziesta czwarta Kongregacja generalna. Głosowanie nad schematem o apostołacie świeckich. Dalszy ciąg debaty nad schematem 13. Nad całością schematu przemawiają: Em. Em. Rugambwa (Tanzania), i Shehan (Stany Zjednoczone); EE. De Castor Mayer (Brazylia), Baudoux (Kanada), Morcillo (Hiszpania), Lourdasamy (India), Renard (Francja), Mason (Sudan) i Kominiek (Polska). Na temat wstępu i wprowadzenia do schematu 13 głos zabierają: Em. Cardijn (Belgia) i E. Abasolo (India).
- 24 września.** — Sto trzydziesta piąta Kongregacja generalna. Odbywa się głosowanie nad schematem o apostołacie świeckich oraz dalszy ciąg debaty nad schematem 13. Na temat wstępu i wprowadzenia doń przemawiają: Em. Frings (NRF); EE. Volk (NRF), Marafini (Włochy), Elchinger (Francja), Himmer (Belgia) i Charue (Belgia); — na temat Kościoła i położenia ludzkiego: Em. Em. Meouchi (Liban), Richard (Francja), Santos (Filipiny) i Seper (Jugosławia); EE. Ziadé (Liban) i Cantero (Hiszpania).
- 27 września.** — Sto trzydziesta szósta Kongregacja generalna. Ostatnie głosowanie nad apostołatem świeckich. Dalszy ciąg debaty nad pierwszą częścią schematu 13. Przemawiają: Em. Em. Maximos IV (Syria), Koenig (Austria), Florit (Włochy), Sossi (Brazylia); EE. Klepacz (Polska), Ruotolo (Włochy), D'Souza (India), Elko (Stany Zjednoczone), W. O. Arrupe (jezuita), Guerry (Francja), Sildain (Hiszpania), Lorboy (Zambia) i W. O. Fernandez (dominikanin).
- 28 września.** — Sto trzydziesta siódma Kongregacja generalna. Kontynuacja debaty nad pierwszą częścią schematu 13. W debacie przemawiają: EE. Hnilica (Czechosłowacja), Rusnak (z Czechosłowacji), Marty (Francja), Wojtyła (Polska), Garrone (Francja), Mendez Arceo (Meksyk), Schinck (Niemcy), Bengsch (NRD), Kuharic (Jugosławia), Mosque (Ekwador), patriarcha Batanian (Armenia), Llopis (Hiszpania), de Resende (Mozambik), Darmajuwana (Indonezja) i Romeo (Hiszpania).
- 29 września.** — Sto trzydziesta ósma Kongregacja generalna. Głosowanie dotyczące schematu o urzędzie pasterskim biskupów. Dyskusja nad częścią schematu 13, dotycząca kilku szczególnych jego problemów. Przemówienia wygłaszają na temat rodziny: Em. Em. Ruffini (Włochy), Léger (Kanada), Suenens (Belgia), Colombo (Wło-

chy); EE. Alonso (Hiszpania), Taguchi (Japonia), Majdański (Polska), Zoghby (Egipt), Nicodeme (Włochy) i Volk (NRF).

30 września. — Sto trzydziesta dziewiąta Kongregacja generalna. Głosowanie nad poprawkami do schematu o urządzie pasterskim biskupów. Kontynuacja debaty nad schematem 13. Głos zabierają: Em. Em. Journet (Szwajcaria), Heenan (Anglia), Rossi (Brazylia), Conway (Irlandia) i Browne (kuria); EE. Djajasoepra (Indonezja), Tomasek (Czechosłowacja), Da Silva (Portugalia), De Roo (Kanada), Urtasun (Francja), Reuss (Niemcy), Bednorz (Polska), von Streng (Szwajcaria) i De Orbegozo (Peru).

1 października. — Sto czterdziesta Kongregacja generalna. W dalszym ciągu dyskusji nad schematem 13 „O Kościele w świecie współczesnym” przemawiają: Em. Slipij (Ukrainiec) i E. Ndungu (Uganda) na temat całości; Em. Gracias (India), E. Hacault (Kanada) na temat małżeństwa; na temat kultury — Em. Suenens (Belgia), EE. Schmitt (Francja), Lebrun (Francja), W. O. Fernandez (dominikania), Pellegrino (Włochy), Blanchet (Francja) i Padim (Brazylia).

4 października. — Sto czterdziesta pierwsza Kongregacja generalna. W dalszej debacie w ramach schematu 13 na temat małżeństwa głos zabierają: E. Zoghby (Egipt); na temat kultury: EE. Morcillo (Hiszpania), Frotz (Niemcy), Spullbeck (NRF), Bettazzi (Włochy), Veuillot (Francja); na temat życia ekonomicznego i socjalnego: Em. Em. Siri (Włochy), Arriba y Castro (Hiszpania), Bueno y Monreal (Hiszpania); EE. Swanstrom (Stany Zjednoczone), Hoffner (Niemcy), Francis (Jugosławia), Coderre (Kanada) i Garcia de Serra (Hiszpania). Schemat nie porusza jednego z centralnych w tej sprawie problemów, mianowicie regulacji urodzin, ponieważ zajęcie stanowiska w tej materii zastrzegł sobie Papież, powoławszy w tym celu centralną komisję złożoną z biskupów, teologów i ludzi świeckich. Niemniej schemat stwierdza, że „jest obowiązkiem sumienia rodziców określać ilość dzieci, które mogą wychować zgodnie z darem Bożym i wskazaniem prawdziwej miłości”.

5 października. — Sto czterdziesta druga Kongregacja generalna, na której Paweł VI daje sprawozdanie Soborowi ze swej podróży do Organizacji Narodów Zjednoczonych, dokąd udał się na zaproszenie sekretarza generalnego U. Thant'a. Kard. Liénart z ramienia prezydium Soboru zaproponował, by nowojorskie przemówienie Papieża w ONZ włączyć do akt Soboru. Sobór zaakceptował wniosek oklaskami. W dalszym ciągu trwa debata nad schematem 13. W schemacie 13, którego tekst wraz z poprawkami i argumentacją doręczony Ojcom Soboru, obejmował ponad 400 stron, główny spór toczył się o trzy problemy: ateizm, małżeństwo i wojna. Sobór nie uwzględnił żądania potępienia komunizmu, postulowanego ostatecznie tylko przez 209 Ojców. Na temat życia ekonomicznego i spo-

iecznego przemawiają: Em. Em. Wyszyński (Polska) i Cardijn (Belgia), W. O. Mahon (misjonarz z Mill-Hill); EE. Himmer (Belgia), Larrain (Chille) Echeverria (Ekwador), Anoveros (Hiszpania), Partelli (Urugwaj), Castellano (Włochy) i de Vito (India).

6 października. — Sto czterdziesta trzecia Kongregacja generalna. Głosowanie nad schematem o urządzie pasterskim biskupów oraz nad schematem o zakonnikach. W dalszej dyskusji w ramach schematu 13, na temat wojny i pokoju głos zabierają: Em. Em. Liénart (Francja), Léger (Kanada), Duval (Algeria); EE. Butler (benedyktyn angielski), Wheeler (Anglia), Cactan (Hiszpania), Grant (Anglia), Rush (Austria) i Brezanoczy (Węgry). Najżywszą dyskusję w ub. tygodniu wywołał rozdział schematu 13 dotyczący pokoju. Szczególną oprawę do tej dyskusji stanowiła wizyta Pawła VI w ONZ. Tekst schematu stanowczo potępia posługiwanie się bronią nuklearną, domaga się organizacji międzynarodowej wyposażonej w egzekutywę dla zapewnienia pokoju.

7 października. — Sto czterdziesta czwarta Kongregacja generalna. Ojcowie soborowi głosują nad schematem o zakonnikach. Zakończenie debaty nad schematem 13 o Kościele w świecie współczesnym i zapoczątkowanie dyskusji nad schematem o misjach, wprowadzonym pod obrady przez W. O. Schutte. W dalszym ciągu na temat wojny i pokoju przemawiają: Em. Em. Martin (Francja) i Ottaviani (kuria); EE. Gaviola (Filipiny), Klepacz (Polska), Cantero (Hiszpania), Gouyon (Francja), Beck (Anglia) i Carli (Włochy). Na temat misji głos zabierają: Em. Em. Meouchi (maronita), De Barros Camara (Brazylia), Santos (Filipiny) i Jaeger (Niemcy).

8 października. — Sto czterdziesta piąta Kongregacja generalna. Jeszcze jedno głosowanie Soboru nad poprawkami do schematu o zakonnikach. Kontynuacja debaty o misjach. Ponowne wznowienie debaty nad schematem 13. Na temat wojny i pokoju przemawiają: Ancel (Francja), Rupp (Monaco), Faveri (Włochy), Philbin (Irlandia) i Boillon (Francja). — W dalszej debacie o misjach głos zabierają: Em. Em. Frings (NRF), Alfrink (Holandia), Journet (Szwajcaria); EE. Legarra (Panama), Mazzaldi (Sudan), Mc Cakley (Uganda) i Koppman (Południowo-Zachodnia Afryka).

11 października. — Sto czterdziesta szósta Kongregacja generalna. Odczytanie listu Papieża o celibacie kapłanów. Ojciec św. sądzi, że tak delikatny i ważki problem nie powinien być dyskutowany publicznie, dlatego prosi by Ojcowie Soboru, pragnący wypowiedzieć się na ten temat uczynili to na piśmie. Ojciec św. uważa, że istniejąca dyscyplina o celibacie winna być utrzymana. Przed odczytaniem listu Papieża, poddany został pod głosowanie paragraf schematu o wychowaniu seminaryjnym, potwierdzający zasadę celibatu.

Paragraf ten został przyjęty 1971 głosami, przeciw 16, przy 2 głosach nieważnych, na ogólną liczbę głosujących 1989. Kontynuowanie debaty o misjach. Po raz trzeci na temat wojny i pokoju, w imieniu grupy, składającej się z przynajmniej 70 Ojców Soboru zabierają głos: Em. Em. Rufini (Włochy) i Koenig (Austria), W. O. Quéguiner (Misje zagraniczne Paryża); EE. Sapelak (Ukrainiec, Argentyna), da Costa (Mozambik), Cordeiro (Pakistan), Mc Grath (Panama), Geise (Indonezja), Corboy (Zambia), Alipetty (India) i Lokuang (Formoza).

12 października. — Sto czterdziesta siódma Kongregacja generalna, na której zakończono debatę o misjach. W czasie debaty przemawiali: Em. Em. Rugambwa (Tanzania), Suenens (Belgia), Zoungrana (Wysoka Wolta); EE. Sibomana (Rwanda), Gahamanyi (Rwanda), Ntuyahaga (Burundi), Martin (Burundi), W. O. Arrupe (jezuita), Guffens (Belgia), Garaygordobi (Ekwador), Grotti (Brazylia), Poletti (Włochy), Yu-Pin (Formoza), de Rosende (Mozambik), Ro (Corea Południowa) i Lamont (Rodezja).

13 października. — Sto czterdziesta ósma Kongregacja generalna. Głosowanie nad schematem o seminariach. Ponowne wzięcie pod rozważanie schematu o misjach, za czym w głosowaniu wypowiedziało się 2.070 Ojców, a przeciw 15. Z kolei odbywa się głosowanie nad wnioskiem dotyczącym wychowania chrześcijańskiego. Bp Marty wprowadza pod obrady nowy schemat o kapłanach. Na temat misji głos zabierają: W. O. Degrijse (misjonarze Niepokalanego Serca Maryi), EE. van Cauwelaert (Kongo-Leo), Gay (Gwadelupa), Velasco (z Chin), Heerey (Nigeria), Gazza (Brazylia), Nagae (Japonia), Pirovano (Włochy), Kong Ryel (Południowa Korea), de Reeper (Kenia) i Adjakpley (Togo).

14 października. — Sto czterdziesta dziewiąta Kongregacja generalna. Głosowanie nad wnioskami dotyczącymi religii niechrześcijańskich. W tym dniu przeprowadzono 10 tur głosowania na ten temat. Za przyjęciem całości tekstu o religiach niechrześcijańskich głosowało 1763, przeciwko — 250, z zastrzeżeniem — 1, 9 głosów nieważnych — na ogólną liczbę głosujących 2023. Kolejne głosowanie dotyczące wychowania chrześcijańskiego i dalszy ciąg dyskusji nad schematem o kapłanach. Przemawiają: Em. Em. Meouchi (maronita, Liban), Ruffini (Włochy), de Arriba y Castro (Hiszpania), Quiroga (Hiszpania), Léger (Kanada), Richard (Francja) Colombo (Italia); EE. Argaya (Hiszpania), Guyot (Francja), Henriquez (Wenezuela), Santini (Włochy) i Jubany (Hiszpania).

15 października. — Sto pięćdziesiąta Kongregacja generalna. Jedno z wielkich wydarzeń Vaticanum Secundum głosowanie nad deklaracją o religiach niechrześcijańskich, zawierającą tak kontrowersyj-

ny rozdział o religii żydowskiej. Deklaracja została przyjęta 1763 głosami przeciw 250. Ojciec św. postanawia, że deklaracja będzie ogłoszona w czasie najbliższej sesji publicznej. Kontynuacja debaty nad schematem o kapłanach. Głos zabierają: Em. Em. Doepfner (Niemcy), Tatsuo Doi (Japonia), Alfrink (Hilandia), Landazuri (Peru), Suenens (Belgia), Jaeger (NRF), Herrera (Hiszpania); EE. Miranda (Meksyk), Franic (Jugosławia), d'Avack (Włochy), Brzana (Stany Zjednoczone), Mancini (Włochy), Tome (Argentyna), Charue (Belgia), Renard (Francja) i Nobao (Liban).

16 października. — Sto pięćdziesiąta pierwsza Kongregacja generalna. Zakończenie debaty nad schematem o kapłanach. Głos zabierają następujący mówcy: Em. Em. Lefebvre (Francja), Rugambwa (Tanganika), Roy (Quebec), Florit (Włochy), Heenan (Anglia), Shehan (Stany Zjednoczone), Rossi (Brazylia), Bea (kuria); EE. Kloster (Indonezja), Bank (Węgry), Leen (Stany Zjednoczone), Zak (Austria), Conde (Hiszpania), Bareła (Polska), de Resende (Mozambik), Ndomgmo (Kamerun) i Marty (Francja). W ciągu tego tygodnia Sobór obradował w drodze wyjątku, przez 6 dni, a więc i w sobotę i w zasadzie zakończył debatę nad wszystkimi schematami. Dwa ostatnie schematy, które dyskutowano, dotyczą działalności misyjnej kościoła oraz kapłaństwa.

18—24 października. — Na ten czas zostają zawieszane Kongregacje generalne, aby komisje soborowe mogły opracować materiał zebrany w czasie plenarnych obrad. Odbywają się zebrania komisji dla opracowania deklaracji o wolności religijnej, schematów o życiu i zadaniach kapłanów, o misjach i o Kościele w świecie współczesnym. Toczą się również prace nad reformą Kurii Rzymskiej. Obraduje *Consilium*, czyli posoborowy organizm dla wykonania Konstytucji o liturgii. Ważnym, choć parasoborowym wydarzeniem jest decyzja powzięta przez Konferencję Plenarną Episkopatu Francuskiego, obradującą w Rzymie, uznającą instytucję „Księży robotników” pod nazwą „księży pracujących — *prêtres au travail*”. Odbywają się posiedzenia poszczególnych Konferencji biskupich, konsultowanych przez Pawła VI w sprawie wydania nowych przepisów, dotyczących postu, abstynencji, odpustów i małżeństw mieszanych.

21 października odbywa się zebranie przewodniczących Konferencji biskupich, w obecności Pawła VI, w celu wymiany poglądów na temat dyscypliny postu i abstynencji. Wprowadzenie do tego zagadnienia dał abp Polazzi, sekretarz Kongregacji Soboru. Fakt zwołania, po raz pierwszy, tego rodzaju konferencji uważa się za wyraz zasady kolegialności, nazywając tę konferencję swego rodzaju „presynodem”. Konferencje publiczne dotyczące: misji, zwołuje

- kard. Zoungrana (Wysoka Wolta); — kultury — W. O. Arrupe (jezuity); — pokoju — kard. Alfrink (Holandia).
- 23 i 24 października.** — Obraduje międzynarodowa sesja dla studium nad diakonatem, zorganizowana mianowicie przez Stowarzyszenie Diakonatu Francji.
- 25 października.** — Sto pięćdziesiąta druga Kongregacja generalna. W debacie następuje nawrót do schematu o kapłanach, a bp de Smedt wygłasza sprawozdanie z dotychczasowej debaty o wolności religijnej. Na temat kapłanów głos zabierają: EE. Arrieta (Kosta Rica), de Roo (Kanada), Conally (Stany Zjednoczone), Seged (Jugosławia) i Garcia (Hiszpania).
- 26 października.** — Sto pięćdziesiąta trzecia Kongregacja generalna. Zakończenie debaty nad schematem o kapłanach i seria głosowań nad wnioskami o wolności religijnej. Odnośnie schematu o kapłanach głos zabierają następujący mówcy: EE. Foley (Anglia), Fares (Włochy), Pechnau (Argentyna), Campagnone (Włochy) i Pellegriano (Włochy).
- 27 października.** — Sto pięćdziesiąta czwarta Kongregacja generalna. Odbywa się kilka głosowań nad poprawkami do tematu o wolności religijnej. Do głosu zostaje dopuszczony prał. Fals, proboszcz z Filadelfii (Stany Zjednoczone), który wygłasza przemówienie na temat życia i zadania kapłanów.
- 28 października.** — Ma miejsce sesja publiczna Soboru, przypadająca w siódmą rocznicę wyboru Jana XXIII, dla uczczenia pamięci zmarłego Papieża. Na tej sesji odbyły się definitywne głosowania, dotyczące pięciu tekstów. Za ustalonym tekstem schematu o urzędzie pasterskim biskupów wypowiedziało się 2.319 głosów przeciw — 2, 1 głos nieważny. Za schematem adoptacji i odnowienia życia zakonnego wypowiedziało się 2.321 Ojców soborowych, przeciw — 4. Za schematem o formacji kapłanów głosowało 2.318, przeciw — 3. Za tekstem deklaracji o wychowaniu chrześcijańskim wypowiedziało się 2.290 głosów, przeciw — 35. Za tekstem deklaracji o religiach niechrześcijańskich głosowało 2.221, przeciw — 88, jeden głos nieważny, 2 głosy z zastrzeżeniem. Po zatwierdzeniu tych tekstów przez głosowanie, Paweł VI promulgował odnośne dekrety i deklaracje. Z pozostałych 6 schematów dwa tj. o apostołstwie świeckich i o Objawieniu są już gotowe do ostatecznych głosowań. 4 ostatnie schematy to: o wolności religijnej, o Kościele w świecie współczesnym, o misjach i kapłanach. Praca nad schematem 13, prowadzona jest przez 12 podkomisji. Na zakończenie sesji publicznej Paweł VI odprawia Mszę św. z koncelebrą i wygłasza przemówienie. Była to trzecia z kolei sesja publiczna. Na pierwszej 4 grudnia 1963 ogłoszono Konstytucję o liturgii i dekret o spo-

łącznych środkach rozpowszechniania myśli. Na drugiej sesji 21 listopada zostały ogłoszone trzy dokumenty: o Kościele, o ekumenizmie i o Kościołach Wschodnich. Łącznie promulgowano 10 dokumentów spośród 16 schematów, ostatecznie zatwierdzonych pod obrady. Pozostaje jeszcze 6 schematów.

29 października. — Sto pięćdziesiąta piąta Kongregacja generalna. Sobór głosuje nad całością poprawionego tekstu, dotyczącego wolności religijnej. Za tekstem wypowiada się 2.081 głosów, przeciw — 27, 7 głosów oddano nieważnych. Z kolei odbywa się 6 głosowań nad poszczególnymi rozdziałami tekstu o Objawieniu oraz głosowanie nad całością. Na ogólną liczbę 2.115: za — 2.081; przeciw — 27; nieważnych — 7.

30 października do 7 listopada. — Sobór przerywa obrady i zarządza wakacje z racji uroczystości Wszystkich Świętych. Niektórzy Ojcowie soborowi wyjeżdżają w tym czasie na pielgrzymkę do Ziemi Św. lub udają się do Taizé lub innych miejscowości. Komisja zajęta opracowaniem schematu 13 nie przerwała kontynuowania prac.

9 listopada. — Sto pięćdziesiąta szósta Kongregacja generalna. Paweł VI, w liście do kard. Tissérant, ogłasza zakończenie Soboru w dniu 8 grudnia. Kard. Cento, Wielki Penitencjarz i bp Sessolo prezentują Soborowi projekt reformy kodyfikacji odpustów. Projekt ten nie jest dokumentem soborowym. Ojciec św. bowiem korzystając z obecności biskupów w auli zażądał wypowiedzi na ten temat. Głosowanie nad poszczególnymi rozdziałami schematu o apostołstwie świeckich i nad całością. Na ogólną liczbę 2.208 głosujących, za przyjęciem schematu głosowało 2.201, przeciw — 2, z zastrzeżeniem — 3, nieważnie — 2.

10 listopada. — Sto pięćdziesiąta siódma Kongregacja generalna. Ostateczne głosowanie nad schematem o apostołstwie świeckich zatwierdzonym 2.201 głosami, przeciw 2. Jedno z postanowień tego schematu mówi o powołaniu przy Stolicy Apostolskiej stałego Sekretariatu dla spraw świeckich, którego członkami mają być przede wszystkim ludzie świeccy. O. Schütte przedstawia poprawiony schemat o misjach. Ojcowie Soboru dyskutują o odpustach. W imieniu Episkopatu Polski przemawia na temat odpustów kard. Wyszyński, zgłaszając do projektu szereg rzeczowych poprawek. Ojciec św. zarządził, by sprawę odpustów dyskutować w auli soborowej w obecności obserwatorów niekatolickich. Obserwatorzy ci śledzili przebieg dyskusji z dużą uwagą. Jest rzeczą wiadomą, że protestanci mają negatywny stosunek do praktyki odpustowej, a i w Kościele Prawosławnym praktyka ta nie istnieje.

11 listopada. — Sto pięćdziesiąta ósma Kongregacja generalna. Schemat o misjach, po dyskusjach na plenum Soboru, został przepra-

cowany przez komisję i poddany obecnie pod głosowanie, z możliwością zgłaszania poprawek.

- 12 listopada.** — Sto pięćdziesiąta dziewiąta Kongregacja generalna. Abp Felici, sekretarz generalny Soboru, komunikuje o prywatnym charakterze konferencji dawanych w „Domus Mariae”. Następuje sprawozdanie bpa Marty, dotyczące poprawionego schematu o kapłanach.
- 13 listopada.** — Sto sześćdziesiąta Kongregacja generalna. Głosowanie nad schematem o kapłanach. Zakończenie debaty na temat odpustów. Wnioski odnośnie dyscypliny odpustowej można nadal składać na piśmie. W uroczystość św. Stanisława Kostki, w godzinach porannych, Paweł VI przyjął na prywatnej audiencji wszystkich polskich Ojców soborowych, a więc 37 arcybiskupów i biskupów z Prymasem na czele. W audiencji uczestniczył również generał Paulinów, O. Tomziński.
- 15 listopada.** — Sto sześćdziesiąta pierwsza Kongregacja generalna. Sprawozdanie abpa Garrone na temat poprawionego tekstu schematu 13. W dniu dzisiejszym Ojcowie Soboru rozpoczęli głosowanie nad schematem 13. Jest to przedostatnia seria głosowań. Ma ich być w tej serii 33. Wprowadzono do schematu szereg poprawek, zwłaszcza odnośnie ateizmu, małżeństwa, wojny i pokoju. W szczególności rozdział o ateizmie opracowany został przez nową komisję, z udziałem Sekretariatu dla niewierzących, którego przewodniczącym jest kard. Koenig.
- 16 listopada.** — Sto sześćdziesiąta druga Kongregacja generalna. Dalszy ciąg głosowania nad schematem 13.
- 17 listopada.** — O. Tomziński, generał Paulinów odprawił Mszę św. na rozpoczęcie sto sześćdziesiątej trzeciej Kongregacji generalnej. Następuje dalszy ciąg głosowania nad schematem 13. Abp Felici przynagla Ojców słowami: „Patres currere oportet”. Toteż w ciągu trzech dni przeprowadzono 33 głosowania nad schematem 13.
- 18 listopada.** — Publiczna sesja Soboru. Paweł VI w otoczeniu 11 ekspertów Soboru, 12 przełożonych zakonów i jednego proboszcza, koncelebruje Mszę św. Następuje promulgacja konstytucji dogmatycznej o Objawieniu Bożym i dekretu o apostołacie świeckich. Tekst konstytucji przy ostatnim głosowaniu został zatwierdzony prawie jednomyślnie (2344 gł.), a ilość oponentów wynosiła zaledwie 6. Dekret o apostołacie świeckich, zaczynający się od słów „Apostolicam actuositatem”, został przyjęty na sesji publicznej przy 2 tylko głosach „non placet”. Po promulgacji dekretu Ojciec św. wręczył osobiście dokument trzem audytorom i trzem audytorom świeckim. Z kolei Ojciec św. ogłasza ważną decyzję o wszczęciu beatyfikacji Piusa XII i Jana XXIII.

Paweł VI, wykorzystując okazję jaką stanowiła przedostatnia sesja publiczna Soboru, ogłosił jeszcze kilka innych ważnych decyzji, związanych z okresem posoborowym. Papież mówił o istniejących już komisjach posoborowych oraz sekretariatach (Rada dla spraw liturgii, Sekretariat dla spraw jedności chrześcijan), zapowiadając utworzenie dalszych komisji posoborowych dla wprowadzenia w życie decyzji Soboru. Dotyczy to także nowych sekretariatów: Sekretariatu dla świeckich, Sekretariatu dla spraw pokoju i rozwoju „trzeciego świata”. W swoim przemówieniu Ojciec św. zapowiedział ogłoszenie w najbliższym czasie nowego statutu św. Officium, oraz zwołanie w roku 1967 Synodu biskupów. Przemówienie Pawła VI zawiera enuncjację o nadzwyczajnym jubileuszu, tzw. roku świętym dla uczczenia Soboru. Jubileusz ten trwać będzie od zakończenia Soboru do Zielonych Świąt przyszłego roku. Papież oznajmił również, iż dla upamiętnienia Soboru postanowił zbudować kościół w Rzymie pod wezwaniem NMP Matki Kościoła. Kamień węgielny pod ten kościół będzie poświęcony w dniu zakończenia Soboru.

19 listopada. — Sto sześćdziesiąta czwarta Kongregacja generalna. Ostateczne głosowanie nad deklaracją o wolności religijnej. Bp de Smedt odczytał raport o nowej wersji deklaracji, poprawionej przez Sekretariat dla spraw Jedności Chrześcijan, uwzględniającej niektóre poprawki, zgłoszone przez Ojców. Przy głosowaniu nad całością deklaracji na 2.216 głosujących padło 249 głosów „non placet”. Ojciec św. powołuje 21 nowych kardynałów do Komisji reformy prawa kanonicznego. Sobór dobiega końca. Być może będzie to ostatni Sobór, utrzymuje Jean Guitton, (w *Le Figaro*), gdyż przy rosnącej liczbie biskupów zwołanie go będzie niemożliwe, sądzi on, a funkcje Soboru będzie spełniał Synod biskupi, który Guitton nazywa „mikrosoborem, obradującym we względnej permanencji”.

Od 20 do 29 listopada. — Zawieszenie Kongregacji generalnych. Prace toczą się w komisjach soborowych. W tym czasie Papież przyjmuje Ojców soborowych na pożegnalnych wizytach. Paweł VI udaje się na spotkanie z dziennikarzami w biurze prasowym Soboru, gdzie wygłasza przemówienie po francusku. Z okazji XIII-ej Konferencji światowej dla wyżywienia i rolnictwa, Papież celebruje Mszę św. w Bazylice św. Piotra i wygłasza przemówienie do delegatów tejże organizacji, podkreślając cierpienia ludzkości z powodu głodu, który „stanowi być może najcięższe zagrożenie pokoju”.

30 listopada. — Sto sześćdziesiąta piąta Kongregacja generalna. Głosowanie nad całością schematu o misjach. Za schematem wypowiedziało się 2.182 Ojców soborowych, przeciw — 18. W głosowaniu

definitywnym, przed promulgacją (7. XII.), za schematem o misjach głosowało 2.394, przeciw — 5.

2 grudnia. — Sto sześćdziesiąta szósta Kongregacja generalna. Głosowanie nad schematem o życiu i zadaniach kapłanów. Za schematem głosowało 2.243, przeciw — 11. W głosowaniu definitywnym w dniu 7 grudnia, przed promulgacją, za schematem opowiedziało się 2.390 Ojców, przeciw — 4.

4 grudnia. — Sto sześćdziesiąta siódma Kongregacja generalna. Głosowanie nad schematem 13. W głosowaniu nad całością schematu 13, 2.111 Ojców wypowiedziało się za, 75 — przeciw, a 5 głosów było nieważnych. Abp Felici odczytuje pismo, wyrażające podziękowanie dla obserwatorów niekatolickich za udział w Soborze. Następuje rozdanie prezentów i pamiątek soborowych. Po południu, Papież, liczni biskupi i obserwatorzy niekatolicy biorą udział w nabożeństwie u św. Pawła za Murami.

6 grudnia. — Sto sześćdziesiąta ósma i ostatnia Kongregacja generalna. Podczas dzisiejszego posiedzenia Ojcowie Soboru otrzymali uchwalony tekst schematów o Objawieniu Bożym, i o Kościele w świecie współczesnym. Ojcowie otrzymali również tekst bulli papieskiej o nadzwyczajnym jubileuszu, który będzie trwał od 1 stycznia do 29 maja 1966 r., oraz pierścienie jako dar Ojca św. na pamiątkę Soboru. Przegłosowano całość schematu 13. Ilość głosujących „non placet” wynosiła 251. Ogłoszony został dokument papieski o reformie św. Officium. Nazywać się ono będzie odtąd: „Congregatio de Doctrina Fidei”.

7 grudnia. — Ostatnia sesja publiczna. Papież Paweł VI koncelebruje Mszę św. z 24 przewodniczącymi Konferencji biskupich, promulguje deklarację o wolności religijnej, dekret o działalności misyjnej Kościoła, dekret o życiu i zadaniach kapłanów oraz konstytucję pastoralną o Kościele w świecie współczesnym i wygłasza homilię. Przed promulgacją powyższych dokumentów odbyły się definitywne głosowania nad poszczególnymi schematami, których wyniki podałem wyżej, za wyjątkiem głosowania nad deklaracją o wolności religijnej. Za tą deklaracją oddano 2.308 głosów, przeciw — 70 i 8 — nieważnych. Po promulgacji dokumentów soborowych Papież wygłasza homilię. Z kolei abp Willebrands odczytuje deklarację, a kardynał Bea breve apostolskie znoszące anatemy pomiędzy Rzymem a Konstantynopolem.

8 grudnia. — Uroczysta ceremonia zamknięcia Soboru na placu św. Piotra. Paweł VI celebrowa Mszę św. i wygłasza homilię. W końcu Papież i Ojcowie Soboru kierują krótkie orędzia do ludzi różnych kategorii: do rządzących krajami, do uczonych, do artystów, do

kobiet, do robotników, do młodzieży, do cierpiących. Abp Felici, generalny sekretarz Soboru, odczytuje dekret papieski zamykający Vaticanu II.

* *
*

Sobór zapowiedziany przez Jana XXIII w dniu 25 stycznia 1959 r., posiadał następujące etapy:

Faza przygotowawcza, podczas której Komisja pod przewodnictwem Kard. Tardini zebrała i przejrzała wnioski biskupów, teologów i uniwersytetów katolickich w terminie do 1-go maja 1960.

Faza przygotowawcza, w czasie której dziesięć komisji, utworzonych przez Papieża w dniu 5 czerwca 1960 r. na wzór Kongregacji Rzymskiej oraz Sekretariat dla Jedności Chrześcijan, opracowały, począwszy od 14 listopada 1960 r., 70 schematów. Komisja centralna pod przewodnictwem Papieża Jana XXIII przejrzała powyższe schematy.

Sobór rozpoczął się 11 października 1962 r. Pierwsza sesja trwała do 8 grudnia 1962 r. W czasie kadencji I-ej sesji Soboru odbyło się 36 Kongregacji generalnych. Pod kierunkiem komisji koordynacyjnej, komisje soborowe i biskupi kontynuują prace w czasie pierwszej interesji, zaznaczonej przez śmierć Jana XXIII i wybór Pawła VI.

Druga sesja została otwarta 29 września 1963 r. i trwała do 4 grudnia 1963 r. W ciągu II-ej sesji Soboru odbyły się 42 Kongregacje generalne i 1 uroczysta sesja publiczna, zakończona promulgacją konstytucji liturgicznej oraz dekretu o społecznych środkach rozpowszechniania myśli.

Trzecia sesja została otwarta 14 września 1964 r. i zakończona została 21 listopada 1964 r. Pod koniec sesji papież promulgował konstytucję dogmatyczną „Lumen Genium” o Kościele i dekrety o ekumenizmie i Kościołach Wschodnich. Trzecia sesja miała 48 Kongregacji generalnych oraz 1 uroczystą sesję publiczną.

Czwarta sesja trwała od 14. IX. do 8. XII. 1965 r. W czasie kadencji tej sesji odbyło się 41 Kongregacji generalnych i 3 uroczyste sesje publiczne, na których Sobór uchwalił a papież promulgował 11 dokumentów. Na uroczystej sesji w dniu 28 października papież promulgował: dekret o urzędzie pasterskim biskupów, dekret o odnowieniu życia zakonnego, dekret o formacji kapłanów, deklarację o wychowaniu chrześcijańskim oraz deklarację o religiach niechrześcijańskich. Na uroczystej sesji w dniu 18 listopada Sobór uchwalił a papież promulgował 2 dokumenty soborowe: konstytucję dogmatyczną o Objawieniu Bożym i dekret o apostołacie świeckich. A wreszcie na ostatniej uroczystej sesji, w dniu 7 grudnia, Sobór uchwalił i papież promulgował 4 dokumenty: deklarację o wolności religijnej, dekret o działalności misyjnej Kościoła,

dekret o życiu i zadaniach kapłanów oraz konstytucję pastoralną o Kościele w świecie współczesnym.

Razem odbyło się 168 Kongregacji generalnych i 5 uroczystych sesji publicznych, na których przedyskutowano, przegłosowano i uchwalono, a papież promulgował, 16 dokumentów. Sobór watykański II rozpoczął się 11. X. 1962 r. w uroczystość Macierzyństwa Bożego N. M. P., a zakończył 8. XII. 1965 r., w uroczystość Niepokalanego Poczęcia N. M. P. W tym czasie zmarło 234 Ojców soborowych: 12 kardynałów, 68 arcybiskupów, 148 biskupów, 3 prefektów apostolskich i 3 przełożonych zakonnych.

Ks. Stefan Soltyszewski